DOI:10.38146/bsz-ajia.2010.v58.i5.pp49-56

FÁZSI LÁSZLÓ

A tanúbizonyítás dilemmái egy gyilkosság tükrében

A nyilvános helyen kialakult konfliktus miatt indulatból elkövetett bűntettek kivételével[1] az élet elleni bűncselekmények végrehajtására általában a rejtőzködő módon való kivitelezés jellemző. Ezért az ilyen bűnügyek felderítésében többnyire a közvetlen bizonyításnak sincs túl nagy jelentősége, a közvetett bizonyítás pedig szükségképpen megnehezíti az elkövető kilétének megállapítását, illetőleg a történtek rekonstruálását. A következőkben részletezendő ügy[2] viszont kiváló példa arra, hogy közvetlen bizonyítékok rendelkezésre állása esetén sem mindig egyszerű a nyomozó hatóság, különösen pedig a bíróság feladata, amikor sok szemtanú vallomása alapján kell a valóságnak megfelelő tényállást megállapítania.

A lényeges tények

Az ny.-i cigány lakosság átlagos életszínvonalához képest kiemelkedően jó anyagi körülmények között élő és emiatt a lakókörnyezetében nem túl közkedvelt D. B. fia 2003. július 17-én, este a helyi Rákóczi utcában elveszítette a mobiltelefonját. D. B. és felesége úgy vélték, hogy a telefon a G. J. ugyanitt található házánál zenés rendezvényt tartó fiataloknál lehet, ezért 22 óra körül személygépkocsijukkal odamentek. Itt D. B.-né S. S.-től követelte a telefon visszaadását, ezen vitatkozni kezdtek. Ennek során S. S. megütötte D. B.-nét, aki az ütéstől elesett. Erre D. B. kiugrott a gépkocsiból, és S. S.-re támadt, aki azonban őt is megütötte. Ezt követően D. B. megfenyegette S. S.-t azzal, hogy még következményei lesznek a történteknek, majd személygépkocsijukkal elhajtottak a helyszínről.

Az éjszaka folyamán D. B. a közeli városban előbb megpróbált segítséget szerezni a feleségét „megalázó" cigányok megveréséhez, majd egy ismerősénél magához vett egy ismeretlen eredetű 7,65 mm kaliberű Browning pisztolyt, tokkal és a hozzá való 50 db tölténnyel. Közben D. B. fenyegetődzése miatt S. S. testvérének kérésére a helyi cigány kisebbségi önkormányzat elnöke telefonon rendőri segítséget kért, S.-ék rokonságából pedig kb. hatvanan összegyűltek egy olyan he-

1 Mint például Marian Cozma 2009. február 9-i meggyilkolása.
2 Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Bíróság 1.B.1178/2003. számú ügye.

lyen, ahol D. B.-éknek hazafelé menet okvetlenül el kellett haladniuk. Erről a sógornője mobiltelefonon értesítette D. B.-nét, aki emiatt szintén rendőri segítséget kért, amelynek megérkezéséig gépkocsijukkal megálltak Ny. község végénél, ahonnan később rendőri kísérettel tértek haza. A lakásuknál az ügyben intézkedő körzeti megbízott tájékoztatta D. B.-nét, hogy ha látleletet kér a sérüléséről, akkor magánindítványt terjeszthet elő testi sértés miatt.

Másnap délelőtt D.-ék orvosi látleletet akartak készíttetni D. B.-né sérüléseiről, de tartottak attól, hogy esetleg támadás éri őket S.-ék részéről, ezért D. B. öt unokatestvérét (köztük egy 16 éves fiút) kérték meg arra, hogy kísérjék el őket az orvosi rendelőhöz, amelynek udvarára valamennyien bementek. D. B. már ezt megelőzően magához vette és a melegítőfelsője alatt tokjával az övére akasztotta az ismerősétől származó, négy töltényt tartalmazó, kibiztosított és csőre töltött pisztolyt, amely addig a gépkocsi kesztyűtartójában volt. D. B.-né 9 óra 50 perc körül bement a betegváróba, majd nem sokkal később a rendelőbe, D. B. és unokatestvérei pedig az udvaron beszélgettek egymással.

Közben személygépkocsival az S. család hat tagja, köztük S. S. is az orvosi rendelőhöz érkezett, mivel öten kísérték az orvosi kezelésre szoruló id. S. I.-t (S. S. apját). S.-ék sem mentek be a váróba, hanem megálltak az udvaron D.-ék közelében, és id. S. I. felelősségre vonta D. B.-t az előző este történtek miatt, ebből veszekedés alakult ki. Perceken belül nagyobb, pontosan meg nem állapítható, kb. 20–50 közöttire becsülhető csoportosulás alakult ki az udvaron, amelynek tagjai folyamatosan hangoskodtak. Az öt-tíz percig tartó kiabálás közben az S.-ék körül kialakult csoport D.-ék felé nyomult, miközben id. S. I. folyamatosan D. B.-t fenyegette, és a tömeg az orvosi rendelő épületének bejáratához szorította.

Ezalatt a rendelőből is érzékelhető fokozódó feszültség miatt a már bent tartózkodó D. B.-né közölte dr. I. Gy. háziorvossal, hogy rendőrt kellene hívni. Ezért dr. I. Gy. a belső lépcsőházon keresztül átment a rendelő épületének tetőterében lévő lakásába, hogy onnan telefonon értesítse a rendőrséget, D. B.-né pedig az udvaron keresztül kiszaladt az épületből, és férje két unokatestvérével együtt gépkocsival eltávozott a helyszínről. Utánuk D. B. harmadik jelenlévő unokatestvére is elmenekült az udvarról.

Távozásuk után a mind szorongatottabb helyzetbe kerülő D. B. elővette a pisztolyt, és az emberek feje fölé irányozva két riasztólövést adott le. Ekkor az addig D. B. mellett álló negyedik unokatestvér is megijedt, és az udvaron keresztül szaladva szintén elmenekült a helyszínről. S. S. viszont a riasztólövések után megindult D. B. felé, aki emiatt a jobb kezében mellmagasságban maga előtt tartott pisztolylyal egymás után két célzott lövést adott le rá mintegy négy méterről. S. S.-t az egyik lövés a homlokán, a másik pedig a mellkasán érte, és azonnal elvágódott.

Ez után többen rárohantak D. B.-re, elvették tőle a fegyvert, és bántalmazták is. D. B. emiatt bemenekült a váróba, majd onnan az egyik rendelőbe, amelynek ajtaját belülről sikerült úgy kitámasztania, hogy a támadói már nem tudtak bejutni. Ekkorra a 10 óra 5 perckor történő telefonálást időközben befejező dr. I. Gy. is kiment az épületből, és megpróbálta újraéleszteni S. S.-t, de már nem tudott segíteni rajta. S. S. mindkét lőtt sérülése az élettel összeegyeztethetetlen volt, külön-külön is halálosak voltak. A fejet ért lövés lőcsatornája elölről hátrafelé, gyakorlatilag vízszintes síkban, oldalirányú eltérés nélkül hatolt át a koponyán. A másik lövedék tüdő- és szívsérüléseket, ily módon nagymértékű vérvesztést okozva távozott a testből. A lőcsatorna elölről hátrafelé és határozottan jobb oldalról bal oldalra irányult vízszintes síkban. D. B. a lövöldözés utáni bántalmazásakor a fején repesztett sérüléseket, szem körüli lágyrészzúzódást, jobb oldali arccsonttörést és enyhe agyrázkódást szenvedett el, amelyek együttes gyógytartama kb. hat hét volt.

A bizonyítás lényege

Az ügyben D. B.-t emberölés bűntettével, valamint lőfegyverrel és lőszerrel visszaélés bűntettével, míg id. S. I.-t D. B. és D. K. nevű unokatestvérének bántalmazása miatt súlyos testi sértés bűntettével és súlyos testi sértés bűntettének kísérletével vádolta az ügyészség.

E vád alapján a bíróság két és fél hónap alatt meglehetősen széles körű és intenzív bizonyítást folytatott le hat (néha megszakítás nélküli) tárgyalási napon keresztül, amelyből három napot vett igénybe a tanúk nagy száma miatti helyszíni tárgyalás. Utóbbi zökkenőmentes és atrocitások nélküli lebonyolítását a Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Rendőr-főkapitányság közreműködése tette lehetővé.

A bizonyítás gerincét 54 tanú kihallgatása adta, miután többségük szemtanúja volt az emberölésnek. A bizonyítás fő irányát pedig az emberölés elkövetési körülményeinek tisztázása jelentette, hiszen ebben az ügyben – az elkövető kilétének kivételével – szinte minden kérdéses volt. A nagyszámú tanúvallomás alapján ugyanis az események menete csak S.-éknek az orvosi rendelőhöz érkezéséig volt aggálytalanul megállapítható. Az ez után következő események leírásában viszont a vallomások jelentősen eltértek egymástól, ezért az ellentmondások szükségessé tették a tanúvallomások alapos elemzését. A valamelyik vádlottal rokoni kapcsolatban álló személyek által tett tanúvallomások alapján ugyanis nagy vonalakban két egymásnak szögesen ellentmondó verzió bontakozott ki: 1. D.-ék szerint a D. B. ellen irányuló támadás előzte meg a lövéseket; 2. S.-ék szerint viszont D. B. minden

előzmény nélkül lőtte meg S. S.-t szinte abban a pillanatban, ahogy megjelentek az orvosi rendelő udvarán.

Ezért – az egymást kizáró vallomásokra figyelemmel – a bíróság elsősorban azt tekintette át, hogy az ügyben kihallgatott személyek milyen kapcsolatban állnak a vádlottakkal. Ennek bemutatását az 1. számú táblázat tartalmazza.

1. számú táblázat

A tanúk és a vádlottak rokoni kapcsolatának bemutatása

A tanúként kihallgatott személyek		
neve	D. B.	Id. S. I.
	vádlotthoz fűződő kapcsolata	
D. B.-né	házastársa	–
D. S.	távoli rokona	–
D. A.	távoli rokona	–
D. K.	unokatestvérének gyermeke	–
D. L.	unokatestvére	–
Cs. E.	távoli rokona	–
F. S.	távoli rokona	–
Cs. Gy.	–	–
S. S. (nem a sértett)	–	fia
S. S.-né 1.	–	menye
S.-né R. I.	–	élettársa
S. S.-né 2.	–	–
S. E.	–	–
B. T.	–	–
Sző. Gy.-né	–	unokatestvére
Szm.Gy.-né	–	–
K.-né G. I.	–	–
H. S.	–	–
T. P.	–	–
R. J.-né	–	–
P.-né L. R.	–	–
M. I.-né	–	–
Dr. I. Gy.	–	–
H. Sz.	–	–
T. L.	házastársa unokahúgának élettársa	–
O. Gy.	–	–
G. E.	–	–
M. G.	unokatestvére	–
S. L.	távoli rokona	–
Ifj. S. L.	apjának távoli rokona	–
B. L.-né	házastársának unokatestvére	–
B. T.	felesége anyjának unokatestvére	–
S. I.	–	fia
B. Sz.	–	–
R. Cs.	távoli rokona	távoli rokona

R. P.	–	távoli rokona
L. J.	–	barátja
L. N.	–	–
L. Z.	–	–
S. J.	–	barátja
L. J.	–	–
S. L.-né	–	–
Sz. A. Z.	házastársának távoli rokona	–
R. Gy.	házastársa húgának volt élettársa	–
R. M.-né	–	unokatestvére
S. A.	–	–
G. I.-né	–	–
S. A.	házastársának unokahúga	–
S. I.-né	–	menye
B. B.	–	–

Ezeket az adatokat szem előtt tartva a bíróság azt vizsgálta, hogy kimutatható-e a rokoni kapcsolat és a másik család tagjaira vonatkozóan terhelő tényeket tartalmazó tanúvallomások közötti összefüggés. Ez valamennyi tanú esetében megállapítható volt. Ebben az esetben tehát nem csak arról *„a látszólag megmagyarázhatatlan"* helyzetről volt szó, *„amikor értelmes emberek ugyanarról a tényről ellenkező vallomást tesznek"*.[3] Ezért a vádlottakkal rokoni kapcsolatban álló személyektől származó tanúvallomásokat erős kritikával kellett kezelni. Ebből következően a tényállás megállapításakor a bíróság alapvetően az érdektelen tanúk vallomását tekintette irányadónak. Ennek során összehasonlítási alapot jelentett a bíróság számára, hogy ezek a tanúk milyen létszámúra becsülték az udvaron összeverődött tömeget (2. számú táblázat).

Ezen kívül a bíróság a halálos lövések leadását megelőző hangoskodás időtartamára vonatkozó becslések alapján is igyekezett ellenőrizni az érdektelen tanúk vallomásainak hitelt érdemlőségét (3. számú táblázat).

Ezek az adatok már konkrétabban értékelhetők voltak, hiszen viszonylag pontosan megállapítható volt az, hogy D. B.-né mikor mehetett be a betegváróba, a dr. I. Gy. által folytatott telefonbeszélgetés lebonyolításának ideje pedig objektív módon tisztázható volt. Így megállapítható volt azt is, hogy a lövések leadását mintegy öt-tíz perces hangoskodás előzhette meg.

Még érdekesebbnek bizonyultak a tanúk által észlelt lövések számára vonatkozó közlések, amelyek tekintetében is elég nagy szóródást mutattak a tanúvallomások (4. számú táblázat).

Ezeknek az adatoknak különös jelentőséget adott az a körülmény, hogy a rövid időn belüli rendőri intézkedés során a helyszínen lefoglalt üres töltényhüvelyek

3 Bócz Endre: A „keresztkérdezés" rejtelmeiről I. Rendészeti Szemle, 2009/5., 91. o.

2. számú táblázat

Az érdektelen tanúk becslése a jelenlevő személyek számára vonatkozóan

a tanúk neve	A tömeg becsült létszáma (fő)
K.-né G. I.	50–100
H. S.	50
T. P.	20–50
R. J.-né	10–20
P.-né L. R.	10–15
B. J.-né	ötnél jóval több
M. I.-né	20–25
Dr. I. Gy.	20–30
H. Sz.	20

3. számú táblázat

Az érdektelen tanúknak a „hangoskodás" időtartamára vonatkozó közlései

a tanúk neve	hangoskodás körülbelüli időtartama (perc)
K.-né G. I.	-
H. S.	10–15
T. P.	15–20
R. J.-né	5–10
P.-né L. R.	20
B. J.-né	-
M. I.-né	10
Dr. I. Gy.	-
H. Sz.	5–10

4. számú táblázat

A lövések számáról vallomást tevő tanúk által közölt adatok

a tanúk neve	a lövések száma
D. B.-né	3
D. S.	1
D. A.	1
D. K.	1
D. L.	1
S. S. (nem a sértett)	3
S. S.-né 1.	5-6
S.-né R. I.	4
S. S.-né 2.	2
S. E.	2
B. T.	3-4
Szm. Gy.-né	3
Sző. Gy.-né	2-3
K.-né G. I.	3
H. S.	2
T. P.	4
R. J.-né	3
P.-né L. R.	3
B. J.-né	1
M. I.-né	2-3
Dr. I. Gy.	2
H. Sz.	3
T. L.	2-3

alapján kétségtelenül megállapítható volt, hogy összesen négy lövés leadására került sor. A bíróság erre figyelemmel az események „logikájából" következően jutott arra a meggyőződésre, hogy D. B. (D. K. tanúvallomásával egyezően) először két

riasztólövést adott le az őt egyre inkább szorongató tömeg fölé, majd ezután adta le a célzott lövéseket S. S.-re, aki (vélhetően a fegyver elvétele, illetve további lövések megakadályozása céljából) megindult felé. Erre kellett következtetni abból is, hogy a határozottan három lövésre emlékező tanúk közül K.-né G. I., R. J.-né és P.-né L. R. is egyöntetűen arról számolt be, hogy előbb egy, majd kis idő múlva még két lövést hallottak. (Bizonyos időnek ugyanis nyilván el kellett telnie ahhoz, hogy a riasztólövések keltette megdöbbenésükből felocsúdjanak az udvaron tartózkodó emberek, akinek az emlékezetébe vélhetően erősebben bevésődött a két utóbbi lövés, másrészt S. S. lőtt sérüléseinek száma már a helyszínen nyilvánvaló lehetett.)

Összességében a bíróság az érdektelen tanúk közül is Szm. Gy.-né vallomását találta legmeggyőzőbbnek, mivel az eseményeken kívülálló személyként (azért, mert *„ennyien még soha nem voltak a rendelő előtt"*[4]) a szemközti bolt lépcsőjéről szinte kezdettől folyamatosan figyelemmel kísérte az orvosi rendelő udvarán történteket, amelyek egyes részleteit további érdektelen tanúk vallomásai is megerősítették. E szerint állapította meg a bíróság azt, hogy az S. család tagjainak megjelenésekor D. B. és S.-ék között kölcsönös veszekedés alakult ki az udvaron, miközben rövid idő alatt nagyobb tömeg verődött össze, amely az orvosi rendelő bejáratához szorította D. B.-t, hangoskodás és id. S. I. fenyegetőzései közepette. S. S. meglövésének körülményeiről pedig három kérdésre lehetett pontos választ kapni a bizonyítás nyomán. Az egyik D. B. és S. S. helyzetének kérdése volt a lövések időpontjában. S. S. ugyanis az őt ért lövések következtében azonnal elvágódott, a helyszínen jelentős kiterjedésű vérnyom maradt, és az igazságügyi orvos szakértői vélemények szerint a lövések szemből érték a sértettet. Ebből következően a helyszínen tartott szemléről készült jegyzőkönyv szerint a bejárathoz vezető (0,3 méter szintmagasságú) lépcső előtt összeeső S. S.-t az orvosi rendelő bejáratának irányából érhették a lövések, ahol D. B. a vallomások szerint is tartózkodott. A D. B.-né részére kiállított orvosi látlelet és a dr. I. Gy. által telefonon tett bejelentésről készült rendőrségi feljegyzés alapján megbízható pontossággal megállapítható volt a sértett meglövésének ideje. A harmadik határozott válasz pedig a lövések számának kérdésére volt adható az előzőekben írtak szerint.

A bíróság ítélete

A bíróság alapvetően az előbbiekben részletezett szempontok szerint is értékelt nagyszámú tanúvallomás felhasználásával megállapított tényállás alapján 2004. jú-

4 Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Bíróság 1.B.1178/2003/34. számú tárgyalási jegyzőkönyv, 105. o.

nius 7-én D. B.-t emberölés bűntettében, továbbá lőfegyverrel és lőszerrel visszaélés bűntettében mondta ki bűnösnek, míg id. S. I.-t (elsőfokon jogerősen) minden vád alól felmentette a bántalmazásban való részvételének bizonyíthatatlansága miatt.

Az külön tanulmányt érdemelne, hogy D. B.-t illetően milyen tekervényes úton jutott az ügy nyugvópontra a terhére megállapított emberölés jogi megítélése tekintetében[5], miután az ügy rövidre fogott bemutatásával nem az öncélú „jogászkodás" veszélyeire kívántam felhívni a figyelmet, hanem arra, hogy mennyire óvatosan kell kezelnünk a tanúvallomásokat, akár nyomozóként, akár bíróként kell értékelnünk őket – ha nem csupán tevékenységünk adminisztrálására, hanem valóban tárgyilagosságra törekszünk egy-egy ügy felderítésekor. S hogy miért, arra legérzékletesebben talán *Friedrich Dürrenmatt* adja meg a választ a következőkkel: *„Tárgyilagos tanú persze nincs. Minden tanú hajlamos rá, hogy ahhoz, amit átélt, kitalált elemeket keverjen akaratlanul is. Az eset, amelynek tanúja, a tanún kívül és benne is lejátszódik. A maga módján észleli az esetet, jegyzi meg emlékezetében, és az emlékezet is rajtahagyja jegyeit: minden emlékezet más esetet tükröz [...] Minél több tanú, annál ellentmondóbbak a vallomások..."*[6]

5 Fővárosi Ítélőtábla 3.Bf.1211/2004/18.; Legfelsőbb Bíróság Bfv.III.951/2005/5. számú határozat.

6 Friedrich Dürrenmatt: Igazság-ügy. In: Elek Balázs: A vallomás befolyásolása a büntetőeljárásban. Tóth Könyvkereskedés és Kiadó Kft., Debrecen, 2008